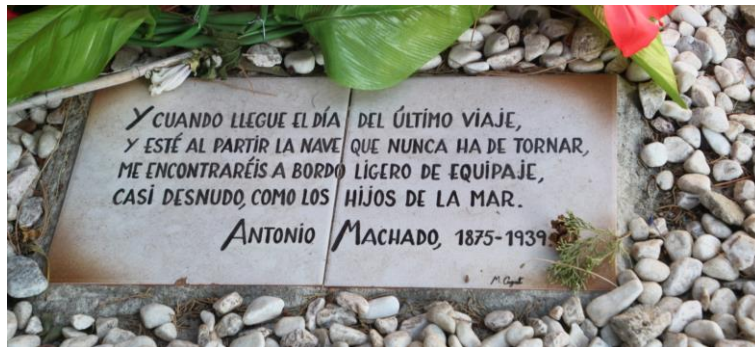

Visita a Cotlliure i al Museu de l'Exili de La Jonquera Homenatge a les persones exiliades i a Antonio Machado

Jornades de Memòria Democràtica 80 Aniversari de l'Exili i el final de la Guerra (In)Civil

Jornades de Memòria Democràtica

80 Aniversari de l'Exili i el final de la Guerra (In)Civil

Sortida a Cotlliure

Dissabte dia 23 de febrer de 2019, la Universitat Social, **Lliure i Autogestionada (USLA) de l'Ateneu Santfeliuenc**, organitza una sortida a la població de Cotlliure (França) per commemorar el 80 aniversari de l'Exili i Final de la Guerra (in)Civil. Fa vuitanta anys moltíssimes persones, demòcrates i republicanes, van haver d'abandonar el país com a conseqüència d'una derrota i d'una repressió generalitzada. Entre aquestes persones, també hi havia un col·lectiu nombrós de ciutadans i ciutadanes de Sant Feliu de Llobregat. Aprofitarem la sortida per retre un senzill homenatge a totes aquestes persones exiliades i al poeta Antonio Machado, que va morir en aquesta ciutat francesa el 22 de febrer de 1939, on hi està enterrat.

Matí

- 07.30 h. Sortida de la Plaça de l'Estació de RENFE de Sant Feliu de Llobregat
- 10.30 h. (Aproximadament) Arribada a Cotlliure
- 11.00 h. Homenatge a A. Machado al cementiri de Cotlliure
- 11.30 h. Temps lliure i visita a la ciutat
- 13.00 h. Sortida cap a La Jonquera
- 14.00 h. Dinar al buffet-lliure a Gran Jonquera

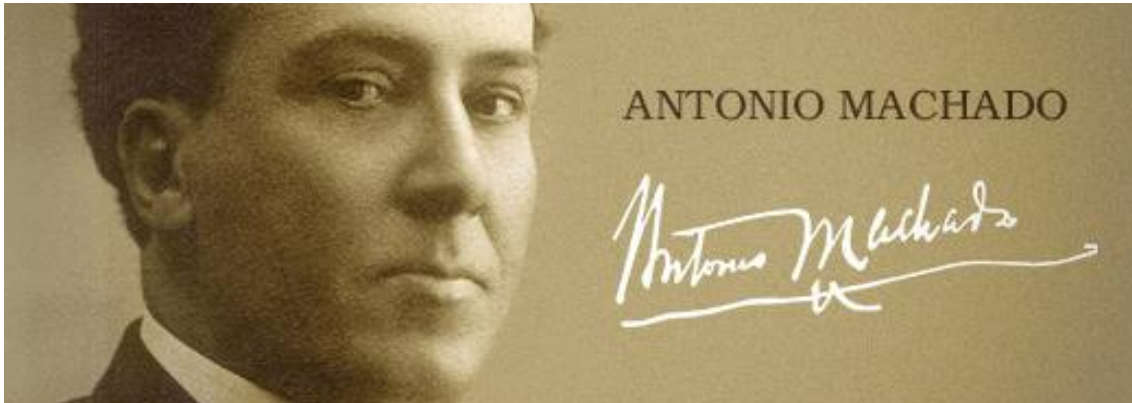
Tarda

- 16.00 h. Visita guiada al Museu Memorial de l'Exili**
- 18.00 h. Tornada cap a Sant Feliu de Llobregat
- 20.00 h. (Aproximadament) Arribada a Sant Feliu de Llobregat

Durant el trajecte s'aniran fent algunes intervencions relacionades amb l'exili i Antonio Machado.

Poemes per a Antonio Machado

Vuitanta aniversari de la seva mort
(Sevilla 1875 – Colliure 1939)

1. En Colliure Joan Manuel Serrat
2. Ya ves, Antonio Almudena Guzmán
3. Muerte de Antonio Machado Oscar Hahn
4. Infancias Ana Merino
5. De los álamos y los sauces Rafael Alberti
6. Alma y Poeta Selena Millares
7. Colliure Luis García Montero
8. 22 de febrero Raquel Lanseros
9. La palabra más tuya José Caballero Bonald
10. Versos para Baeza Gabriel Celaya
11. Estos días azules y este sol de infancia Ana Rossetti
12. Palabras reunidas para A. Machado Blas de Otero

Cotlliure, 23 de febrer de 2019.

Exili 1939

1.- Primer èxode europeu del s. XX

- Unes 500.000 persones passen a França entre la darrera setmana de gener de 1939 i la primera setmana de febrer. **Una part significativa d'aquestes persones ho fan a través de la frontera entre Catalunya i França i en unes condicions de màxima precarietat i desànim:**
  - Condicions climàtiques duríssimes: neu, fred, gel...
  - Llargs recorreguts a peu, portant allò imprescindible
  - **Seguiment i intervenció de l'aviació franquista a llarg del recorregut**
  - La humiliació de la derrota, la sortida del país
- El 28 de gener, una vegada havia caigut Barcelona el dia 26, ja havien passat per El Perthus unes 150.000 persones.
- Algunes persones van arribar a la frontera amb cotxes i camions, però la majoria ho van fer a peu. Durant el trajecte van sofrir la persecussió i **els bombardejos de l'aviació franquista**. Moltes ciutats que servien de primera acollida van ser també bombardejades. (Figueras-Josefina Piquet)
- **Els ports de muntanya que estaven oberts (d'altres eren impracticables per la neu i les condicions climatològiques) i pels quals van poder passar cap a França les persones exiliades, van ser:**

- Bourg-Madame
  - Prats de Motlló
  - Fort de Bellegarde (entre La Jonquera i la frontera)
  - Le Perthus
  - **Coll d'Ares**
  - Coll de la Manrella-La Vajol
  - Portbou-Cerbère
- **Davant l'arribada massiva i en poc temps d'exilitas, el govern francès va intentar frenar l'entrada i va posar personal militar a tots els llocs susceptibles de pas per part dels republicans. França ni estava preparada ni havia planificat les conseqüències d'una evacuació massiva. La solució primera va ser tancar tots els passos i retenir a la frontera les persones exiliades. D'aquesta circumstància es va aprofitar l'aviació franquista.**
  - **A partir del dia 2 de febrer s'articula una entrada selectiva responent a "criteris humanitaris":**
    - Primer: ferits i malalts
    - Segon: dones i nens separats dels pares
    - Tercer: homes
    - Finalment: militars i soldats
  - **Una de les primeres conseqüències d'aquesta "entrada selectiva" va ser la separació de famílies i l'angoixa davant el desconeixement de la situació dels seus membres.**
  - Alguns cossos militars republicans van ser detinguts i desviats cap a passos fronterers diferents dels de la població civil.
  - **En passar pels llocs fronterers, la població era obligada a desprendre's de la majoria de les seves coses, que encara portaven amb ells. Els militars eren obligats a entregar totes les seves pertinències i armes: fusils, pistoles, ametralladores, cotxes, mules...**
  - Es van prohibir les ambulàncies espanyoles al pas fronterer.
  - Les persones que arribaven ferides o malaltes es van trobar amb un servei insuficient i mal dotat. Els metges espanyols que estaven entre els exiliats eren pocs, sense mitjans i amb poca capacitat de reacció. Sí que hi va haver un recolzament sanitari a través d'una iniciativa privada organitzada per intel·lectuals suïssos - la Centrale Sanitaire Suisse - **organització fundada per l'assistència mèdica i recolzament a la població republicana espanyola.** Aquesta organització va posar a la disposició de la població i dels ferits un contingent de metges, personal sanitari, ambulàncies i medicaments. Ja havie actuat primer a Espanya (al Llevant) i després van acompanyar els exiliats a França i al Nord d'Àfrica.

- Un cop es passava la frontera, els gendarmes anaven conduint els republicans cap a camps de concentració de manera improvisada i amb nivells de maltracte que posteriorment comentarem. Donarem primer algunes dades sobre els camps existents i el volum de persones que van albergar, sabedors que cada dia les dades canviaven.

2.- Camps de concentració **"habilitats" per a refugiar els exiliats espanyols**

- A les platges properes a la frontera:

1. Argelès sur Mer	77.000 persones refugiades
2. St. Cyprien	90.000 persones refugiades
3. Barcarés	13.000 persones refugiades

- A zones de muntanya o properes als Pirineus:

4. Arles sur Tech i Prats de Montlló	45.000 persones refugiades
5. Bourg - Madame	15.000 persones refugiades
6. Latour de Carol	4.000 persones refugiades
7. Le Boulou	1.200 persones refugiades

- A zones descampades o planes fredes:

8. Gurs	24.000 persones refugiades
9. Vernet	13.000 persones refugiades
10. Bram	15.000 persones refugiades
11. Septfonds	1.500 persones refugiades
12. Amélie-les-Bains, Adje, Rivesaltes, Noé... xifres poc contrastades que podrien superar les 20.000 persones	

3.- Acollida i vida als camps de concentració

- Hi ha un fet bastant universalitzat: **l'acollida dels refugiats espanyols no va ser bona.**
  - Ni **per part d'un govern (en aquells precís moment) per part del Front Popular a França**
  - Ni **per una part significativa de la població que tenia una "imatge estereotipada" dels espanyols.** Entre la població es va incrementar
    - La por als que venen
    - La por a la barbaria
    - La por a la repressió en totes les seves formes
    - **L'arribada dels rojos "antropofags" (caníbals)**

- L'administració francesa es va trobar desbordada des del principi davant la riuada de persones que arribaven. La improvisació general va caracteritzar l'acollida i son molts els historiadors que parlen d'una **"indiferència estratègica"** consistent en rebre els refugiats amb tantes dificultats que els exiliats pensessin en tornar a Espanya i estalviar-se la càrrega econòmica, humana i política.
- Una vegada arribats a la frontera van ser portats a peu al seu primer destí a l'exili: els camps de concentració improvisats i propers a les platges i descampats o a fortaleses represives.
- Aquests camps van ser creats i pensats per aïllar els republicans de la resta de població francesa, per a controlar-los, classificar-los i posteriorment a l'any 1940, iniciada la Segona Guerra Mundial, derivar-los cap a camps de treball i extermini nazis. Amb tota la raó, l'escriptor francès René Grandó parla dels **"camps del menyspreu"**.
- La vida als camps de concentració va ser dura i complicada:
  - Les persones van ser obligades a romandre a la platja, suportant l'humitat marina i la intempèrie hivernal. No estaven dotats d'equipament higiènic ni aigua dolça.
  - Estaven amuntagats en espais restringits, sense cap intimitat. L'alimentació era escassa, de mala qualitat i menys varietat.
  - La mortalitat era enorme com a conseqüència de la mala alimentació, d'enfermetats a les vies respiratòries, del tifus, de la disenteria (el 85% dels internats a Saint Cyprien van contraure disenteria), malària...
  - S'ha estimat en torn a 14.000 morts com a conseqüència de la reclusió i el debilitament després de l'inici de l'exili.
- En definitiva, eren **"autèntics"** camps de concentració: cap necessitat bàsica era respectada, insuficiències alimentàries i sanitàries, sense higiene ni vestimenta ni intimitat, sense llibertat de moviments, d'expressió política o religiosa.
- El tracte dels gendarmes i el **"temuts"** senegalesos va ser dur, repressiu i molt lluny del respecte dels drets humans.
- Malgrat tot, també trobem **"aspectes positius que cal remarcar"**:
  - Alguns municipis, normalment d'esquerres, que simpatitzaven amb la causa republicana es van proposar acollir famílies donant-los feina i recolzament solidari. Persones que reclamaven a exiliats coneguts per a incorporar-los a les seves necessitats laborals.
  - Altres sectors que van manifestar una posició més positiva van ser organitzacions de caràcter humanitari com l'Ajuda Suïssa i els **"cuáqueros"** (Religious Society of Friends).

- Van ser importants les iniciatives a favor de les dones embarassades i la infància. Les més conegudes van ser la de **Friedel Bonhuy (Ajuda Suïssa) a Rivesaltes** i la d'**Elisabeth Eidenbenz a la Maternitat d'Elna**.

- Encara que les condicions dins dels camps eren similars per a tothom, s'imposava l'autoorganització com a condició de supervivència. Es cert que les divisions polítiques existien entre els exiliats i que d'allò es van aprofitar els gendarmes i els responsables polítics francesos. Però existeix documentació de tot que parla d'una extraordinària acció cultural i educativa necessària en una situació de psicosis col·lectiva. Molts professors, artistes i estudiants van inventar el que es va conèixer com la **"cultura de la sorra"**.
- També van ser importants les xarxes de solidaritat que es van anar construint abans de la declaració de Guerra.
- Finalment, un apart de tot aquest teixit es trenca en iniciar-se la Segona Guerra Mundial i la construcció col·laboracionista del Govern Vichy. Molts exiliats tornen a Espanya, d'altres s'exilien a diferents països (principalment americans), d'altres són deportats i són nombrosos els que lluiten a Europa contra el fascisme des de les resistències nacionals.

Ángel Merino Benito (USLA)
Febrer de 2019

Persones de Sant Feliu de Llobregat exilades el gener de 1939

El 23 de gener de 1939, dos dies abans de l'entrada de les tropes franquistes a Sant Feliu de Llobregat, es produí la sortida, des de la Plaça de la Vila i des de Can Ricart, d'un nombrós grup de persones que per seguretat van decidir emprendre el camí cap a França. D'altres santfeliuencs i santfeliuencques van travessar la frontera i van restar a França durant uns mesos, uns anys o dècades. És el que els historiadors anomenen exili de curta o llarga durada.

Aquest llistat s'ha realitzat amb les aportacions d'Alba Ollé Batet, un document de La Col·lectiva Agrícola lliurat a M. Luz Retuerta a la dècada dels 80, les aportacions de Josep M. Gelabert Campos i de Jordi Amigó i Barbeta. La llista que us presentem a continuació augmenta en 100 persones la llista inicial de 152. El treball ha estat fet per la històriadora Maribel Ollé, en el seu [Treball de Màster](#)* on hi podem trobar moltes dades sobre els anys de durada de l'exili d'aquestes persones residents a Roses de Llobregat.

(*http://diposit.ub.edu/dspace/bitstream/2445/126729/1/TFM_OII%C3%A9_Torrent_Maribel.pdf)

EXILIATS DE CURTA DURADA

Po s.	NOM	FAMILIA	NAIX	LLOC NAIX.	OFICI	LLEVA (exercit)
1	Alcolea Gil, Santiago		1919	Falset(Tarragona)	Ajudant Mestre	1940
2	Alemanys Viñals, Enric		1914			1935
3	Aloma Dordal, Pere		1908	St. Feliu Llob.	Pagès	1938
4	Amat Calvet, Carles		1920	St. Feliu Llob.	Escrivent Of. Mpa	1941
5	Amo Anton, Jacint del		1919	Hiendelaencina (Guadalajara)	Aprenent contram	1940
6	Asunción Díaz, Francesc de la		1920	Hospitalet	Escombriaire	1941
7	Baqué Esteve, (...cunyada/germana)	Dorado-Baqué		St. Feliu Llob.		Civil
8	Baqué Esteve, Eulàlia	Dorado-Baqué	1893	St. Feliu Llob.	Mestressa casa	Civil
9	Barquelló Torres, Ramon					Soldat
10	Basi Ribas, Joan		1919	Castelló Empuries	Ferrer	1940
11	Bergoñon, Joan	Marquez-Bergoñon /Bergoñon-Valera		Lorca (Múrcia)	Pagès	Civil
12	Boloix Pares, Baldiri s		1905		Paleta	1926
13	Borrull Masalias, Joan		1905	St. Feliu Llob.	Empleat MZA	1926
14	Caricchio Campderrós, Ignasi		1915	St. Feliu Llob.	Mecànic	1936
15	Casanovas Mallufre, Pere		1903		Agricultor	1924
16	Castillejos Ortuño, Joan		1903		Peó	1924
17	Claramunt Rovira, Jaume		1905		Pagès, carreter	1926
18	Clemente Costa, Joan	Clemente-Moreno	1884		Jornaler	Civil
19	Clemente Moreno, Antoni	Clemente-Moreno	1917	Corbera (Múrcia)	Sense ofici	Civil (exclòs)
20	Clemente Moreno, Dolors	Clemente-Moreno				Civil
21	Coll Buriel, Tomas		1920	St. Feliu Llob.	Fonedor	1941
22	Cortijo Salas, Francesc		1906	Lorca		1927
23	Coscoll Cortes, Rosa	Mallol-Coscoll-Parl.	1890	St. Feliu Llob.	Teixidora	Civil
24	Cruz Martínez, Miquel		1913			1934
25	Haro Parra, Josep de		1915	Cuevas Almanzora	Jornaler Metal.lúrg	1936

26	Dorado Baqué, Miquel	Dorado-Baqué	1925	St. Feliu Llob.	Obrer taller	Civil
27	Dorado Baqué, Vicenç	Dorado-Baqué	1923	St. Feliu Llob.	Obrer taller	Civil
28	Duro Tabasca, Josep		1906		Paleta	1927
29	Estany Felip, Antònia	Torruella-Estany	1893	Barcelona	Mestressa casa	Civil
30	Estany Vallès, Teresa	Torruella-Estany				Civil
31	Estrada Bares, Antoni		1898	Almenar (Lleida)	Peó fàbrica	1919
32	Fajardo Batet, Laura	Cerdà-Fajardo-Torre	1890	St. Just Desvern	Teixidora	Civil
33	Fatsini Arnal, Joan		1914	Reus	Fonedor	1935
34	Ferran Carcereny, Joan		1901	St. Feliu Llob.	Jornaler Textil	1922
35	Ferrer Deu, Antoni		1918	St. Feliu Llob.	Metal.lúrgic	1939
36	Ferrer Deu, Josep		1915	St. Feliu Llob.	Obrer Tèxtil	1936
37	Ferrer Figueras, Aleix		1910			1931
38	Fontanet Sans, Miquel		1918	Barcelona	Cambrer	1939
39	Galan Marcos, Teodoro	Galan Marcos	1896	Ta. Cruz del Grió (Saragossa)	Fonedor	Milicià
40	Galan Marcos, Teodoro (dona de)	Galan Marcos				Civil
41	Gargallo Gracia, Miquel		1914			1935
42	Giménez Paredes, Josep		1920	Lorca(Múrcia)	Metal.lúrgic	1941
43	Gort Ginestet, Josep		1916	St. Feliu Llob.	Fuster	1937
44	Grifoll Busquets, Miquel		1907		Agricultor	1928
45	Güell Figueras, Matilde	Marquez-Obiols-Güell				Civil
46	Güell Recasens, Josep		1915	Sant Feliu	Comptable	1936
47	Hernandez Cardona, Sebastià		1920	Fayón (Saragossa)	Metal.lúrgic	1941
48	Hernandez Verdguer Pascual		1906			1927
49	Herrero Sanchez, Emiliano		1915	El Bodon (Salamanca)	Guardia civil	1936
50	Lahoz Alvaro, Hector		1918	València	Estd. pilot aviació civil	1939
51	Leon Safont, Antoni		1903	St. Feliu Llob.	Paleta	1924
52	Llagostera Amat, Francesc		1912		Pagès	1933
53	Llop Llop, Maria	Ruano-Llop	1901	Poble de Massaluca		Civil
54	Martí Orriols, Valentí		1916	St. Feliu Llob.	Mecànic	1937
55	Martí Ros, Carles		1913	St. Feliu Llob.	Guarnicioner	1934
56	Martí Torras, Carles		1921	St. Feliu Llob.		1942
57	Mestres Subirats, Llorenç		1905	St. Feliu Llob.	Fuster	1926
58	Miquel Güell, Salvador		1917		Oficinista	1938
59	Moreno Baño, Isabel	Clemente-Moreno				Civil
60	Navarro Giménez, Josep		1915	St. Feliu Llob.	Terrissaire	1936
61	Obiols Queraltó, Joan	Marquez-Obiols-Güell				Civil
62	Palafoux Escote, Antoni					Soldat
63	Palau Guar, Cesario		1898		Agricultor	1919
64	Parera Ànguera, Jaume		1919	St. Andreu Barca	Comerç	1940
65	Parladé Ubach, Vicenta	Mallol-Coscoll-Parl.	1866	Sta. Coloma Cerve	Mestressa casa	Civil
66	Pi Soteras, Joaquim		1915	St. Feliu Llob.	Serrador	1936
67	Prats Ribas, Josep		1918	St. Feliu Llob.	Xofer	1939
68	Pujol Cuatracasas, Salvado	Pujol-Cuatracasas	1921	St. Feliu Llob.	Estudiant	1942
69	Pujol Cuatracasas, Manuel	Pujol-Cuatracasas	1917	St. Feliu Llob.	Metal.lúrgic	1938
70	Pujol Sentis, Matias					Soldat
71	Ribas Encinas, Maties		1915	Mieres (Oviedo)	Lampista	1936
72	Ribas Miquel, Antoni		1919	St. Feliu Llob.	Mercantil	1940
73	Ribas Pañella, Joan		1915	St. Feliu Llob.	Mecànic	1936
74	Rigol Badia, Remigi		1898		Agricultor	1919
75	Roca Grau, Rafael		1900	St. Feliu Llob.	Mecànic	1921
76	Roca Deu, Esteve		1914		Escrivent	1914
77	Roy Equiluz, Josep			Madrid	Mecànic	1941
78	Ruano Llop, Maria	Ruano-Llop	1929		Col.legi	Civil
79	Ruano Llop, Alfons	Ruano-Llop	1934		Col.legi	Civil
80	Saez Xarau, Josep		1914		Obrer Textil	1935

81	Sanchez Martínez, Andreu		1920			1941
82	Sans Fàbregas, Josep		1915		Empleat banca	1936
83	Sarmiento Delgado, Lluís		1920			1941
84	Sentis Joli, Albert		1917	Barcelona		1938
85	Soler Codina, Joaquim	Soler-Codina	1907	St. Feliu Llob.	Confiter	1928
86	Soto Zargoso, Joan		1919	St. Feliu Llob.	Carreter	1940
87	Soto Zarroso, Vicenç		1917			1938
88	Subirachs Alsina, Joan		1901	St. Feliu Llob.	Mecànic	1922
89	Tapies Torrent, Ricard		1899		Ajudant mestre	1920
90	Torres Fajardo, Llibert	Cerdà-Fajardo-Torre	1935	St. Feliu Llob.	Col·legi	Civil
91	Torruella Borrull, Enric		1916			1937
92	Valera, Marquina	Marquez-Bergoñon /Bergoñon-Valera			Mestressa casa	Civil
93	Verges Canals, Carles		1920			1941
94	Vidal Ascrich, Manuel		1902			1923
95	Vilar Roca, Agustí		1902	Fraga (Hosca)	Pagès	1923
96	Vilaró Domingo, Josep					Soldat

EXILIATS DE LLARGA DURADA

Po s.	NOM	FAMILIA	DAT A	LLOC NAIX.	OFICI	LLEVA (exerci t)
1	Abelló Serrat, Aparició	Ximenis-Abelló	1903	St. Feliu Llob.		1924
2	Adán Moliner, Aurèlia	Giol-Casas-Adán				Civil
3	Aguilar Sabaté, Cinta	Torné-Aguilar				Civil
4	Aguilar Sabaté, Rosario	Carbó-Aguilar				Civil
5	Alonso Pellicena, Joana	Pascual-Alonso				Civil
6	Álvarez Barbarrosa, Roque	Álvarez-Barbarrosa	1907	Bunol (València)		1928
7	Amigó Queraltó, Antoni		1909	St. Feliu Llob.	Jornaler	1930
8	Badell Balcells, Enriqueta	Basca-Badell				Civil
9	Baez Pérez, Teresa	Trias-Baez				Civil
10	Balboa Mestres, Francesc		1917	St. Feliu Llob.	Rajoler	1938
11	Barbarrosa Manzano, Joaquin	Álvarez-Barbarrosa				Civil
12	Barroso Sicilia, Manuel		1918	St. Feliu Llob.		1939
13	Basca Ravella, Lluís	Basca-Badell	1888		Jornaler	Civil
14	Bergoñon Valera, Agueda	Marquez-Bergoñon/ Bergoñon-Valera	1906		Mestressa casa	Civil
15	Bergoñon Valera, Salvador	Marquez-Bergoñon/ Bergoñon-Valera	1923	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
16	Bisbal Carichio, Blas	Bisbal-Carichio	1926	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
17	Bisbal Carichio, Maria Rosa	Bisbal-Carichio	1934	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
18	Bisbal Junyent, Antoni	Bisbal-Carichio	1899	St. Feliu Llob.		1920
19	Bisbal Junyent, Emília	Trabal-Bisbal		St. Feliu Llob.		Civil
20	Bosch Puig, Carme	Marlés-Bosch	1905	Puigvert	Brodadora	Civil
21	Cabré Pallejà, Josep		1898	Torroja (Tarragona)C	Agricultor	1919
22	Campos Soriguera, Francesc		1904	St. Feliu Llob.	Metal·lúrgic (fonedor)	1925
23	Carbó Felch, Lluís	Carbó-Aguilar	1907	Villores	Jornaler camp	1928
24	Caricchio Albareda, Mercè	Bisbal-Caricchio	1904	St. Feliu Llob.		Civil
25	Casas Adán, Dolors	Giol-Casas-Adán				Civil

26	Castells Batlle, Concepció	Tarín-Castells	1900	Barcelona	Mestressa casa	Civil
27	Cerdà Perayra, Ramon	Cerdà-Fajardo-Torres	1906	Barcelona	Recader	1927
28	Cervelló Arnau, Joan		1903		Jornaler camp	1924
29	Colom Fabregat, Consol	Ferrer-Colom				Civil
30	Colomer Masachs, Ramon	Masachs-Preres	1898		Jornaler camp	1919
31	Coscoll Fabregas, Montserrat	Rigol-Coscoll				Civil
32	Coscoll Xandri, Jaume		1911	St. Feliu Llob.	Metal.lúrgic	1932
33	Creus Ros, Jaume (esposa de)	Creus-Ros				Civil
34	Creus Ros, Jaume	Creus-Ros	1903		Paleta	1924
35	Creus Cardona, Joan		1919	St. Feliu Llob.	Paleta	1940
36	Cruz Simon, Francisco de la	Cruz-Simon-Alonso	1916	Guadalajara	Metal.lúrgic (taller aixetes)	1937
37	Dorado, Josep	Dorado-Baqué	1892	Madrid	Parcer	Civil
38	Elias Figueras, Jaume		1896	Barcelona	Metal.lúrgic	Civil
39	Español Masanas, Encarnació	Planas -Espaniol	1909	Solivella	Mestressa casa	Civil
40	Estany Felip, Rosalia	Torruella-Estany	1896	Barcelona	Mestressa casa	Civil
41	Fernandez Barranco, Pere		1915			1936
42	Fernandez González, Rosendo		1918	El Ferrol		1939
43	Fernandez Lorente, Francesc		1900		Jornaler camp	1921
44	Ferrer Castellet, Josep	Ferrer-Colom	1885		Paleta	Civil
45	Ferrer Colom, Antoni	Ferrer-Colom	1924	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
46	Ferrer Colom, Modesta	Ferrer-Colom		St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
47	Ferres Carcereny, Francesc		1912	St. Feliu Llob.	Mecànic	1933
48	Fraga Sicilia, Ubaldo		1908	Riotinto (Huelva)	Metal.lúrgic	1929
49	Fuster Rival, Ramon		1898	St. Esteve Pallarols	Vaquer	1919
50	Garcia Anton, Dolors	Torres-Garcia				
51	Gaspà Pahissa, Tomàs	Gaspà-Cardona	1895	Sant Feliu	Mecànic metal.lúrgic	Civil
52	Giol Grau, Mateu	Giol-Casas-Adán	1900			1921
53	Gracia Alegre, Bernabeu	Gracia-Moya	1895	Allepús (Terol)	Miner/pagès	Civil
54	Gracia Moya, Manuel	Gracia-Moya				Civil
55	Gracia-Moya, Lucia	Gracia-Moya				Civil
56	Ibáñez Ventura, Manuel		1905			1926
57	Lazaro Escrich, Josep		1915	Puebla Ternesa (Castelló)	Paleta	1936
58	Linares Rodríguez, Alfons		1920	Valladolides (Múrcia)	Pintor	1941
59	Llorente Clemente, Pere		1918	Fuenteólamo (Múrcia)	Lampista	1939
60	Mallol Coscoll, Vicenç	Mallol-Coscoll-Parlad	1915	St. Feliu Llob.		1936
61	Marlés Bosch, Ramon	Marlés-Bosch	1929	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
62	Marlés Bosch, Rosa	Marlés-Bosch	1931	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
63	Marlés Farres, Ramon	Marlés -Sans	1872	St. Feliu Llob.	Industrial	Civil
64	Marlés Sans, Josep	Marlés-Bosch	1903	St. Feliu Llob.	Metal.lúrgic i polític	1924
65	Marquez Bergoñon, Agueda	Marquez-Bergoñon/ Bergoñon-Valera	1931	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
66	Marquez Bergoñon, Erasme	Marquez-Bergoñon/ Bergoñon-Valera	1927	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
67	Marquez Obiols, Albert	Marquez-Obiols-Güell		St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
68	Marquez Obiols, Ramon	Marquez-Obiols-Güell		St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
69	Marquez Ortiz, Manuel	Marquez-Pañella	1873	Minas Rio Tinto (Huelva)	Mestre obres	Civil
70	Marquez Pañella, Lorenza	Marquez-Pañella	1926	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil

71	Marquez Pañella, Pepita	Marquez-Pañella	1929	St. Feliu Llob. Minas Rio Tinto	Escolar	Civil
72	Marquez Sicilia, Asterio	Marquez-Obiols-Güell	1907	(Huelva)	Metal.lúrgic	1928
73	Marquez Sicilia, Conrado	Marquez-Pañella	1902	Minas Rio Tinto (Huelva)	Pintor (oficial)	1923
74	Marquez Sicilia, Wisliano	Marquez-Bergoñon/ Bergoñon-Valera	1905	Minas Rio Tinto (Huelva)	Metal.lúrgic	1926
75	Martín Vives, Camèlia	Torrents-Martín				Civil
76	Mestres Cortés, Josep *		1920	St. Feliu Llob.	Metal.lúrgic	1941
77	Mestres Mas, Josep					
78	Mestres Subirachs, Baldiri	Mestres-Blavi	1899	St. Feliu Llob.	Paleta	1920
79	Moya Martín, Carmen	Gracia-Moya	1899			Civil
80	Nebot Nieto, Ramon		1917	Barcelona	Fuster	1938
81	Noguera Pujols, Amadeu	Noguera-Tardà	1890	Navas	Metal.lúrgic (oficial)	Civil
82	Noguera Tardà, Miquel	Noguera-Tardà	1916	Cabrera	Metal.lúrgic (oficial)	1937
83	Noguera Tardà, Maria	Noguera-Tardà				Civil
84	Obiols Güell, Carme	Marquez-Obiols-Güell				Civil
85	Olona Esteve, Miquel				Xofer	Soldat
86	Pañella Ribera, Gabriela	Marquez-Pañella	1910	St. Feliu Llob.	Teixidora	Civil
87	Pascual Alonso, Francesc	Pascual-Alonso				Civil
88	Pascual Benedicto, Julià	Pascual-Alonso	1896		Cia. Elèctrica	Civil
89	Peñalver Fernandez, Francesc		1907			1928
90	Peñalver Fernandez, Joan	Fernandez-Valera	1905		Paleta, Jornaler	1926
91	Pérez Susin, Neus		1912	Barbusa (Osca)	Treballadora textil	Civil
92	Pibernat Carcereny, Josep		1906	St. Feliu Llob.		1927
93	Pie Alonso, Mercè	Ghiglinò-Pie				Civil
94	Pié Juncosa, Joan		1903	Barcelona	Torner	1924
95	Piera Pujol, Josep		1912	St. Feliu Llob.	Paleta	1932
96	Planas Bou, Joan	Planas-Español	1909	St. Feliu Llob.	Tècnic prod.cinema	1930
97	Planas Español, Aurora	Planas-Español	1934	St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
98	Prats Rigol, Isidre		1889	Molins de Rei	Obrer lampista	Civil
99	Preses Font, Cinta	Masachs-Prezes				Civil
100	Pujol Orença, Vicenç		1915	St. Feliu Llob.	Manobre	1936
101	Rebolleda Ortiz, Manuela	Ramona-Rebolleda	1910	Baracaldo	Obrera tèxtil (filadora)	Civil
102	Riaza Casas, Vicenç		1900	Brihuega (Guadalajara)	Sabater	1921
103	Rigol Coscoll, Carme	Rigol-Coscoll				Civil
104	Rigol Coscoll, Germinal	Rigol-Coscoll				Civil
105	Rigol Coscoll, Joaquina	Rigol-Coscoll				Civil
106	Rigol Ginesta, Ignasi	Rigol-Coscoll	1904			1925
107	Rigol Ribé, Josep		1918	St. Feliu Llob.	Mecànic	1939
108	Rojas Castilla, Josep		1905		Carrocer	1926
109	Romagosa Nicolau, Martí		1899		Pagès	1920
110	Ruano Sanchez, Alfons	Ruano-Llop			Xofer	Soldat
111	Leon Safont, Artur		1908		Paleta	1929
112	Sanchez, Vicenç				Jornaler camp	
113	Sangüesa Subiron, Joan		1903		Rajoler	1924
114	Sans Cortés, Anna	Marlés-Sans	1879		Mestressa casa	Civil
115	Segura Valera, Antònia	Fernandez-Valera				Civil
116	Soler Codina, Eduard	Soler-Codina	1919	St. Feliu Llob.	Comerç	1940
117	Tardà Carreras, Benita	Noguera-Tardà				Civil
118	Tarín-Castells (fills de)				Escolar	Civil
119	Tarín Cortés, Rafael	Tarín-Castells				
120	Tomas Barceló, Lluís		1887	Palma Mallorca	Armer	Civil

121	Torner Mestres, Josep	Torné-Aguilar	1903			1924
122	Tornil, Josefina					Civil
123	Torrents Monmany, Jaume	Torrents-Martín	1907	St. Joan Despí	Paleta	1928
124	Torres Marin, Joan	Torres-Garcia	1907			1928
125	Torres Vallès, Josep	Cerdà-Fajardo-Torres	1897	St. Feliu Llob.	Obrer textil/ pages	Civil
126	Torruella Balagueró, Lluís	Torruella-Estany	1895	Barcelona	Obrer fabril	Civil
127	Torruella Estany, Óscar	Torruella-Estany	1928	Barcelona	Escolar	Civil
128	Trabal Bisbal, Antoni	Trabal-Bisbal	1920	St. Feliu Llob.	Oficinista	1941
129	Trabal Julià, Jesús	Trabal-Bisbal	1894	St. Feliu Llob.	Ajustador	Civil
130	Tres Font, Joan	Tres-Vidal	1891	St. Vicenç Horts	Jornaler camp	Civil
131	Tres Vidal, Maria	Tres-Vidal	1919	St. Feliu Llob.	Mestressa casa	Civil
132	Trias Bertrand, Ramon	Trias-Baeza			Químic	
133	Vicenç Caparrós, Joan		1907	Vietena (Valencia)	Metal·lúrgic	1928
134	Vidal Bueno, Joan		1914	Esparreguera	Mecànic	1935
135	Vidal Carrasco (fill 1 de)	Vidal Carrasco				Civil
136	Vidal Carrasco (fill 2 de)	Vidal Carrasco				Civil
137	Vidal Carrasco (esposa de)	Vidal Carrasco				Civil
138	Vidal Carrasco, Josep	Vidal Carrasco	1902			1923
139	Vidal Pauflan, Assumpció	Tres-Vidal	1893	Vilafranca Penedès	Mestressa casa	Civil
140	Vidal Ramona, Àngel	Ramona-Rebolleda	1903	St. Feliu Llob.	Inspector obres Ajunt.	sergent cap
141	Vidal Rebolleda, Antònia	Ramona-Rebolleda		St. Feliu Llob.	Escolar	Civil
142	Villalba Ghiglino, Francesc	Ghiglino-Pie	1892		Obrer	Civil
143	Vives Llopart, Joaquim	Vives-Llopart	1915	St. Feliu Llob.	Comerç	1936
144	Vives Llopart, Antoni	Vives Llopart	1909	St. Feliu Llob.	Paleta	1930
145	Ximenis Pahissa, Montserrat	Ximenis-Abelló				Civil
146	Ximenis Pahissa, Raimunda	Ximenis-Abelló				Civil
147	Ximenis Sans, Jaume		1916	St. Feliu Llob.	Metal·lúrgic	Civil [exclòs]

Jordi Amigó i Barbeta (USLA)

Febrer de 2019

Divendres, 8 de juny de 2018. Jordi de Amorós · FET A SANT FELIU

La historiadora Maribel Ollé presenta una profunda revisió de la documentació existent sobre l'exili republicà de Sant Feliu

El treball es va donar a conèixer ahir dijous a l'Arxiu Comarcal i permet valorar de manera exhaustiva l'itinerari de 262 veïns de Sant Feliu

Què sabem de l'exili santfeliuenc de 1939? Qui el formava? Quant va durar? Van retornar tots els exiliats?

Totes aquestes preguntes i moltes més es volien respondre ahir a la tercera, i darrera, sessió vinculada als actes amb els que l'Arxiu Comarcal del Baix Llobregat celebrava el Dia Internacional dels Arxius. La ponent en aquesta ocasió va ser Maribel Ollé, historiadora vinculada a la investigació dels períodes contemporanis a la comarca del Baix Llobregat. Ella va ser l'encarregada de portar-nos per aquest viatge que, tot i voler-se analític i quantitatiu, comporta una alta dosi d'emotivitat; és, al cap i a la fi, el lloc d'on venim.

25 de gener de 1939

L'exili republicà és un lloc ple de tòpics, de llums i d'ombres. El santfeliuenc també. El llarg franquisme (i els seus tentacles menys visibles) han convertit aquest fenomen en un objecte de mal tracte que provoca un **desconeixement pràcticament total d'aquest èxode. Aquest és el punt de partida de la investigadora Maribel Ollé. Com a objecte treball d'investigació per a la superació del seu màster, es va proposar posar sota la lupa l'experiència santfeliuena i comarcal.**

Per tot això, la proposta inicial era aplicar una metodologia d'aproximació quantitativa i exhaustiva basada en la revisió i comparació dels padrons de 1936 i 1940 aplicada a la vila de Sant Feliu i per extensió a la comarca. Aquesta però era una tasca inabastable per a una única investigadora; l'alternativa més realista va ser apropar-se a tota la investigació prèvia i aprofundir en tota la documentació a l'abast (arxius, entrevistes, publicacions, etc...) per establir unes bases quantitatives i revisables que permetessin valorar l'impacte real de l'exili a casa nostra.

Amb tot això, els resultats inicials ens permeten caracteritzar aquest fenomen a casa nostra d'una manera més clara i fidedigna. Passem a mostrar alguna de les diferents "capes" que el conformen doncs.

El nombre aproximat i actualitzat de persones que van marxar al gener de 1939 va ser de 262 persones (a diferència de les dades prèvies que parlaven de 157). Hi ha però un biaix que podria incrementar en 30 persones més el còmput (vinculat al destí de molts dels membres de la Col·lectiva Agrària).

El perfil d'aquests exiliats era el següent: bàsicament treballadors del sector industrial, membres de les principals sindicats (CNT i UGT), militants anarquistes i comunistes (i republicans en menor quantitat), acompanyats de la seva família amb destí prioritari cap a França (altres cap a Amèrica i un a la URSS). Aquest grup incorporava una alt contingent de personal militar (uns 132 elements).

Superada la fase concentracionària (gener – setembre de 1939) i la Segona Guerra Mundial, aquest exili en bona mesura no torna (només una part important a partir de 1950) i passa a considerar-se doncs una **"emigració de llarga durada". Amb tot això es confirma el doble final de l'exili: el final de la seva proposta política i el final del seu valor com element patrimonial!**

Perdoni, sap per on cau el carrer Vicente Rianza?

Perdoneu la broma. No, no, a Sant Feliu no hi ha cap carrer que recordi la memòria de Vicente Rianza; veí nostre que va morir a castell de Hartheim (després de passar per Mauthausen) on va ser gasejat el 22 de setembre de 1941. Era sabater i militant del PSUC.

Ni de Vicente ni dels altres cinc veïns nostres que a la desgràcia de l'exili van sumar l'empresonament a camps de concentració i assassinat a mans del III Reich (amb la connivència de l'estat franquista). Les polítiques de (des)memòria i la poderosa influència del franquisme psicològic en la nostra realitat diària han possibilitat que el nomenclàtor dels nostres carrers presentin encara molts dèficits democràtics; a la presència destacable d'elements actius de la repressió franquista i màrtirs de la causa se li suma una **absència total dels "altres"**.

A Sant Feliu pequem de la segona. Cap referència als nostres carrers recorden als nostres exiliats i morts/assassinats als camps de concentració.

Per tot això, treballs com el de la Maribel Ollé son (tan) útils. Llums contra les ombres.

Itinerari d'Antonio Machado cap a l'exili

1.- Madrid 1931

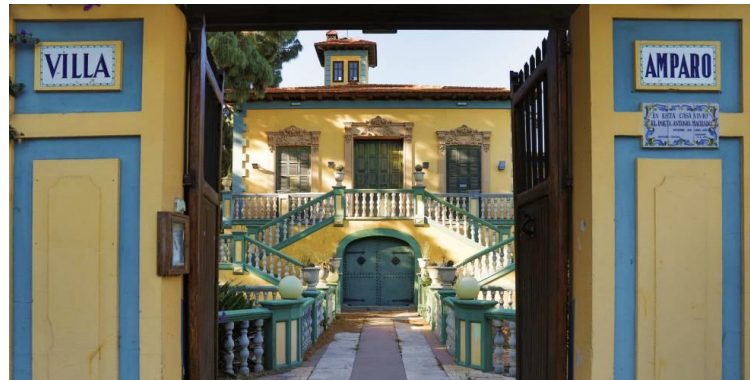

- A partir de 1931, Antonio Machado s'instal·la a Madrid. Imparteix classes a l'Instituto Calderón de la Barca.
- El febrero de 1931, A. Machado s'adhereix a la *Agrupación de Intelectuales al Servicio de la República*. El 14 d'abril hissa la bandera republicana a l'Ajuntament de Segovia.
- L'any 1935 formarà part del cos docent del Instituto Cervantes.

2.- Madrid 1936

- El 18 de juliol de 1936 te lloc el cop militar encapçalat per Franco. Antonio Machado s'alinea inequívocament del costat de la legalitat republicana. Ilya Ehrenburg escrivia una carta des de París a Unamuno dient-li (17 de octubre de 1936): "**El poeta Antonio Machado, líric i filòsof, digne hereu del gran Jorge Manrique, està amb el poble i no amb els botxins.**"
- Machado no vol abandonar Madrid. Se li aconsella que ho faci i més, després de la mort de Federico García Lorca l'agost d'aquell any. D'allò se n'encarreguen Rafael Alberti i León Felipe.
- El 24 de noviembre de 1936 surt de Madrid juntament amb altres intel·lectuals en una expedició organitzada pel Quinto Regimiento. Fan nit a Tarancón i després de passar per Utiel, reemprenen el viatge fins a València.

3.- València (novembre 1936 - abril 1938)

- El dia 26 de novembre Machado arriba amb la seva mare -Ana- i el seu germà José a València. **S'instal·len** a la Casa de Cultura (Hotel Palace). L'activitat frenètica del poeta aviat repercutirà en la seva salut.
- Es decideix traslladar Machado i la seva família a un poblet proper, Rocafort, instal·lant-se a Villa Amparo, on residiran fins el 1938. El 10 de desembre de 1936 va llegir a la Plaça Emilio Castelar el poema elegíac dedicat a Lorca: *El crimen fue en Granada*
- El gener de 1937 intervé a la Conferencia Nacional de las Juventudes Socialistas Unificadas. El 4 de juliol assisteix a la inauguració del *II Congreso Internacional de Escritores Antifascistas* llegint el discurs de clausura.
- A Villa Amparo rep a múltiples personalitats de tots els àmbits. Col·labora en nombroses publicacions i publica el seu últim llibre *La Guerra*.
- La situació del front de guerra **l'any 1938** obliga a prendre una decisió sobre la necessitat de que Machado abandoni València i vagi cap a Barcelona. En el mes d'**abril Machado arribarà** a Barcelona.

4.- Barcelona (abril 1938 - gener 1939)

- **A Barcelona la família Machado s'instal·la a l'Hotel Majestic.** En aquest mateix lloc coincidiran José Bergamín, León Felipe, Waldo Frank i altres intel·lectuals. La seva mare, ja malalta i amb símptomes de demència senil, li obliga a traslladar-se a un palauet al Passeig de Sant Gervasi, 21, la Torre Castanyer, propietat del Compte de Güell.
- Continua amb la seva activitat literària, però amb participacions més esporàdiques. Grava alguns poemes per al *Archivo de la Palabra del Centro de Estudios Históricos*.
- El 15 de gener de 1939 comuniquen a Machado que haurà de marxar cap a França davant la imminent arribada de les tropes rebels a Barcelona. El dia 22 de gener un cotxe posat pel **Doctor Puche està llest per a recollir la família i seguir el camí de l'exili.** El 26 de gener queia Barcelona.

5.- De Barcelona a Cotlliure (22 - 29 de gener de 1939)

- La nit del dia 22 Machado surt cap a Girona acompanyat de diversos intel·lectuals: C. Riba i la seva dona, Clementina Arderiu, Joaquin Xirau, Tomás Navarro Tomás, el doctor Trías, Corpus Barga... **Abans d'arribar a Girona les carreteres estaven plenes de gent i opten per anar cap a Raset, la vila propera a Cervià de Ter. Allà romanen fins el dia 26 davant el perill de l'aviació.**
- El dia 26 surten en direcció a Viladesens i a una masia del s.XII, Mas Faixat, pasaran la darrera nit en territori català. Amb moltíssimes dificultats van anar aproximant-se a la frontera amb França. **L'últim kilòmetre, amb aiguaneu, el van fer a peu.**
- Corpus Barga es va encarregar de fer tots els tràmits duaners i va aconseguir del comissari francès que A. Machado i la seva mare fossin en un cotxe militar fins a Cerbère. Allà van passar la nit a un tren que estava en via morta.

6.- Cotlliure (28 de gener - 22 de febrer de 1939)

- El 28 de gener per la tarda, arriben en tren fins a Cotlliure. **S'instal·len a un petit hotel: Bougnol Quintana. Van rebre ajut econòmic per a poder pagar l'hotel.**
- L'estat de salut, tant del poeta com de la seva mare, s'anava tornant cada vegada més preocupant. **L'afecció als bronquis que venia patint des de ja feia temps va empitjorar i ja no va sortir de la seva habitació des del 18 de febrer.** Antonio Machado expirava a dos quarts de quatre de la tarda del dia 22 de febrer de 1939. Va ser enterrat en un nínxol prestat per una senyora de Cotlliure, la senyora Py Deboher. El 24 de febrer moria la seva mare.
- Machado va ser després enterrat provisionalment a un panteó cedit per Maria Deboher, amiga de la senyora Quintana, mestressa del modest hotel que va servir de refugi de la família del poeta.

- **Les restes d'A. Machado i la seva mare, Ana Ruiz, estan avui a una tomba que es va construir a partir de diverses aportacions.** La reinhumació es va celebrar el dia 16 de juliol de 1958.
- Aquesta segona inhumació va ser possible gràcies al Comité de Amigos de Antonio Machado a Col·liure que, per subscripció popular (38.000 francs), **van aconseguir realitzar l'actual tomba.** Poc abans, Pau Casals s'havia ofert a sufragar tota l'obra.

7.- Permanència de les restes d'Antonio Machado a Col·liure

- El 12 d'octubre de 1957, el president del Comité de Amigos de Antonio Machado a Col·liure, Josep Maria Corredor, va escriure un article a *Le Figare Littéraire* (*Un grand poète attend son tombeau*) amb la finalitat de promoure la subscripció popular. La reacció del Govern franquista a través del seu Ministre de Assumptes Exteriors, Fernando María Castiella, davant **la proposta, va ser la d'intentar que les restes d'A. Machado fossin retornades a Espanya.**
- Més tard, el 1966, sent Ministre de Informació i Turisme, Fraga Iribarne, va fer un altre intent, però els depositaris d'allò dit per José Machado (el germà que el va acompanyar a l'exili) van fer valer el seu criteri, per a qui el trasllat era *una disposició contrària, en l'actual estat de les coses, als sentiments que van impulsar Antonio Machado i Ana Ruiz a desterrar-se.*
- Fins els nostres dies, la tomba del poeta i la seva mare segueix sent el lloc de descans i acompanyament de totes les persones demòcrates i antifascistes del planeta.

Ángel Merino Benito (USLA)

Febrer de 2019

Què veure a Cotlliure

Javier Gómez

Cotlliure, la terra on descansa per sempre el nostre immortal poeta Antonio Machado. La ciutat que va acollir a tants i tants republicans que molts anys enrere van haver de refugiar-se fugint de les barbàries que es van cometre durant la nostra Guerra Civil. Cotlliure, terra de disputes entre espanyols i francesos fa diversos segles, quan Jaume II, rei de Mallorca i comte del Rosselló i la Cerdanya, va haver de enfrontar-se per mantenir els seus dominis a les aspiracions franceses per conquerir aquest antic Comtat.

Avui, aquella terra hostil, reposa tranquil·la a les ribes de la Mediterrània, refugi de centenars d'artistes que despleguen en els seus carrers els seus llenços per plasmar la seva immortal bellesa, intentant emular mínimament a tan grans genis que al seu dia van donar vida a la ciutat a través dels seus quadres. Va ser aquí, a Cotlliure, on va néixer el *Fauvisme*, un corrent artístic que va dominar bona part de principis del segle XX: Matisse, Chagall o Derain, entre molts altres, es van instal·lar en aquesta ciutat per dibuixar amb els seus colors característics l'alegria d'aquesta localitat. Per això Cotlliure ha de ser considerada com la "*Ciutat dels Pintors*", perquè la ciutat ha crescut basada en aquella idea que aquests grans artistes van saber donar-li. Museus, galeries d'art, botigues, particulars, i fins i tot una ruta turística donen fe que viu per i per a la pintura.

Cotlliure descansa en una petita badia al costat del Mediterrani. Allà es troba un petit port de pescadors que al seu dia, sota el govern de la Corona de Mallorca, va ser important port comercial, com ho va ser sota govern després aragonès i més tard espanyol, amb Carles I.

Devastada la ciutat el 1642 pels francesos, va quedar sota el govern francès l'any 1659 després de signar-se el Tractat dels Pirineus que va donar a França el Comtat del Rosselló.

Qualsevol visita de la ciutat ha de començar per aquí, per aquest petit barri de pescadors que deixa de banda al Castell Reial i l'altre a l'Església de la Mare de Déu dels Àngels i a la Capella de Sant Vicent.

1.- El Castell Reial

La Història es viu després de les muralles d'aquest castell que va començar a aixecar-se en època romana quan la ciutat es va convertir en un poble fortificat. Anys després, el 673, Wamba, el rei dels visigots, el va conquerir, i després de passar per allà àrabs i normands, va passar a mans dels Comtes de Rosselló. Després de passar a Aragó, la Corona d'Espanya, i finalment a França per l'esmentat Tractat dels Pirineus, el castell va estar sota govern militar fins l'any 1945. Finalment, l'any 1951 es va vendre al Consell General dels Pirineus Orientals, obrint-se així al públic.

2.- L'església de La nostra Senyora dels Àngels (Notre Dame des Anges)

Construïda l'any 1684 és força austera i sòbria al seu interior. No obstant això, el seu exterior és la imatge internacional de Colliure, ja que el seu campanar o torre va ser l'antic far que donava entrada als vaixells en el seu port. En el seu interior, el retaule de l'altar major és obra de l'artista català Josep Sunyer.

3.- La capella de Sant Vicent (Chapelle Saint Vincent)

Impressiona la imatge d'aquesta petita capella construïda sobre una gran roca que s'aixeca gairebé dins de la mar i a la qual es té accés per un camí obert a l'esquena de Notre Dame des Anges. Explica la llegenda que aquí Sant Vicent va ser martiritzat l'any **303**. Després d'aconseguir les seves relíquies, es va construir aquesta capella per a albergar-les, l'any 1701. Al costat de la capella hi ha una també impressionant creu amb un Crist que sembla beneir a totes les embarcacions que s'acosten al port.

4.- El nou far

Més que el far en si, us recomano donar el passeig des de la capella de Sant Vicent fins al nou far, per un estret camí que deixa de banda la platja de Cotlliure i el port, i per l'altre al Mediterrani. Un passeig realment agradable, que es torna fins i tot misteriós quan les habituals boires planen sobre la ciutat, ja que sembla endinsar-se al mateix cor del mar.

5.- El barri del Moré

És el barri de pescadors que dona vida a la ciutat. Un petit laberint de carrerons empedrats i molt tradicionals on es donen la mà les botigues locals d'artesanía, productes gastronòmics i sobretot, com no, quadres i llenços que estan a la venda al mateix carrer. Alguns d'aquestes carrers, vorejats de façanes emblanquinades i impol·lutes, baixen en pendent fins a desembocar en el mateix mar o a les platges, on tavernes, bars i restaurants procuren guanyar-se el suport amb els molts turistes que solen amuntegar-se, sobretot a l'estiu.

5.- Fort Miradou

És un altre dels baluards del sistema defensiu medieval amb el qual comptava la ciutat. Es troba just per sobre del barri del Moré i és un bon exemple de la planificació arquitectònica de Vauban, personatge francès el disseny de qui va ser exemple per a molts altres forts i castell de tot Europa.

6.- Les platges de Cotlliure

Les dues més turístiques són les de Boramar entre el Castell Reial i Notre Dame des Anges, i la platja de Sant Vicent, als peus de la capella de Sant Vicent. Però just a l'altre costat del castell s'estén la més àmplia i populosa de totes, la platja de Port d'Avall. Una mica més allunyades de la ciutat, camí a Port Vendres, estan la Platja du Boutigue i la Platja de la Balette.

7.- La tomba d'Antonio Machado

Després de fugir de la Guerra Civil, Antonio Machado va acabar per refugiar-se a Cotlliure. Les seves restes reposen al cementiri d'aquesta localitat, emplaçat gairebé al centre de la ciutat.

8.- La ruta del Fauvisme

És tal la unió entre aquest corrent pictòric i la ciutat que s'ha creat una ruta per Cotlliure. Seguint aquesta ruta podreu trobar fins a 17 punts en què hi ha un petit mosaic amb el quadre que algun artista famós va pintar just en aquell punt, perquè el pugueu comparar amb la vista real del lloc.

9.- La Torre del Madeloc

Encara que està fora de la ciutat, és una visita recomanable per tenir una vista general de l'àrea. Construïda al segle XIII com a part del sistema defensiu ja esmentat, des d'ella es té una molt bona vista de Cotlliure, de la badia i dels camps que l'envolten.

10.- El Fort St. Elme

Encara que pertany al terme municipal de Port Vendres, si esteu a Cotlliure hauríeu acostar-vos a visitar-lo. És el quart punt de l'entramat defensiu de la ciutat juntament amb els tres ja esmentats del Castell Reial, la Torre de l'Madeloc i el Fort Miradou. Va ser manat construir entre els anys 1538 i 1552 per l'emperador Carles I d'Espanya i redissenyat posteriorment per Vauban. A part de la seva importància militar i històrica, us encantaran les vistes que es té des dels seus muralles, ja que als seus peus queden per una banda Cotlliure i per l'altre Port Vendres i a les seves esquenes les extenses planes de dels Pirineus Orientals.

